

Muistoni Leo Tolstoista.

Kynäniekkoja on paljon maailmassa, uskonnonopettajia vielä enemmän; mutta kirjailijoita on harvassa ja uskonpuhdistajia ja profeetoita vielä harvemmassa. Kun äskettäin vietettiin Leo Tolstoin 80 syntymäpäivää, ylistettiin häntä yleisesti aikamme ehkä suurimmaksi kaunokirjailijaksi. Mutta moni ajatteli hiljaa sydämessään: vielä suurempi on Leo Tolstoi profeettana ja uskonpuhdistajana.

Olen yksi niistä, jotka ihailevat kuuluisaa venäläistä enemmän meidän aikamme Johannes Kastajana kuin nerollisena novellistina ja romaninkirjoittajana. Muistoni Leo Tolstoista onkin yhteydessä hänen työnsä aatteellisen hengen, ei sen muodon kanssa.

En ole koskaan tavannut, en nähnyt häntä, en kuullut hänen puhuvan. Kuitenkin on muistoni hänestä kirkas ja häipyvätön, sillä hän on nuoruuteni henkinen auttaja. Hänen henkensä oli minulle tutumpi ja rakkaampi kuin oman isäni henki.

Varhain nuoruudessani kohtasi minua kokemus, jonka uskon kerran tulevan joka ihmissielulle ja joka aina vaikuttaa kumouksellisesti ihmisen sieluntilaan. EN tiennyt siihen ulkonaista syytä. En ollut sielultani enkä ruumiiltani sairas, en paheihin vaipunut, en onnettomasti rakastunut, en missään suhteessa huonosti menestynyt. Isäni oli tosin sairas ja kodin henki sentähden vakava ja hieman painostava, mutta elämäni sujui rauhallisesti yliopistoluvuissa ja kotitoimissa. Yhtäkkiä tapahtui minulle jonkunmoinen herämys, yhtäkkiä tuntui elämä minusta sietämättömältä, yhtäkkiä painoi elämän taakka hartioitani. Ei mikään minua viehättänyt, ei mikään ilahuttanut, suruharso laskeutui koko elämän yli ja toivottomalta kysyin itseltäni: mitä tämä kaikki on? Miksi olen olemassa? Mitä minulla on tekemistä tässä elämässä? Vastenmielisiltä tuntuivat velvollisuudet, illettävän ikäviltä yliopistoluvut, tyhjänpäiväisiltä kaikki toimet. Lapsuuden ja nuoruuden paratiisista olin äkkiä heitetty todellisen elämän kolkkaan korpeen.

Mutta se oli henkinen herämys. Tunsin selvästi sielussani, etten kykenisi mihinkään, ennenkuin pääsisin selville elämän ja olemassaolon ongelmista, tunsin selvästi, että hukkuisin, ellen pääsisi tietoon siitä, mitä elämä oli, ellen pääsisi tuntemaan sitä elämän alkulähdettä, jota Jumalaksi kutsuttiin. Kaikki mitä olin Jumalasta oppinut, se häipyi mitättömäksi ja arvottomaksi tuon ainoan suuren kysymyksen edessä: mitä on elämä?

Minulle oli välttämätöntä tietää, mitä nykyinen elämä oli, ei mitä mahdollisesti kuoleman perästä seuraisi. Kun oppimani uskonto sanoi minulle, että saavuttaisin ikuisen autuuden kuoleman tuolla puolen, jos nyt uskoisin Jumalan armoon ja hänen poikansa sovitusuhriin, tuntui tämä selitys minusta niin tyhjältä; pintapuoliselta ja valheellisesti kiertävältä, että sydämeistäni häpesin, että elämän vakavaan kysymykseen tarjottiin sellainen vastaus. Sillä se vastaus ei antanut minulle mitään tehtävää tässä nykyisessä elämässäni, se jätti minut ilman ohjausta, ilman valoa, ilman neuvoa yskin taivaltamaan.

Käännyin silloin hämmästyksissäni ja hädässäni vanhempain ihmisten puoleen. „He ovat tietysti tehneet itselleen saman kysymyksen“, päättelin, „ja koska he ovat jaksaneet elää ja nähtävästi ovat verrattain tyytyväisiä kohtaloonsa, ovat he kaiketi löytäneet vastauksen“. Käännyin heidän puoleensa ja sain heiltä vastauksen, joka minua vielä enemmän hämmästytti.

„Tuommoisia kysymyksiä ihminen ei saa tehdä. Ei ihmisjärki kykene niitä ratkaisemaan, ei ihminen voi tutkia jumalallisia salaisuuksia, hänen tehtävänsä on vain uskoa Jumalan armolliseen rakkauteen“.

„Mitä siis teidän mielestänne ihmisen tulee tehdä tässä maallisessa elämässä?“

„Täyttää velvollisuutensa tietysti“.

„Mikä on hänen velvollisuutensa?“

„Toisella on toiset velvollisuudet, toisella toiset. Sinun esim. tulee kaikessa rauhassa jatkaa lukujasi, että pian voisit suorittaa tutkinnon, ja muuten luopua turhanpäiväisistä haaveiluista“.

„Turhanpäiväisistä haaveiluista? Onko turhanpäiväistä, onko haaveilua pyrkiä Jumalan tuntoon ja totuuden tietoon, sillä siihen minulla on sisäistä pakotusta, ei kaikenlaisiin joutaviin lukuihin“.

„Ei sinun totuuteen pyrkimisesi sinua elätä . . . Olethan sitäpaitsi kuullut ja oppinut, että Jumala on uskonnon kautta niin paljon itsestään ilmottanut, kuin hän on tarpeelliseksi katsonut. Jos ihminen

enemmän tahtoo tietää, nousee hän ylpeydessään Jumalaa vastustamaan, ja kuinka kävi sen pää-enkelin, joka niin teki?”

Tämmöiset vastaukset ja tämänlaiset keskustelut synnyttävät ankaran ristiriidan nuorukaisen sielussa. Puhuihan niistä jonkinmoinen käytännöllinen viisaus! Ehkä vanhemmat ihmiset olivat heittäneet nuoruuden haaveilut huomattuaan ne turhiksi! Ehkä kuitenkin sopisi kulkea vanhojen jäljissä „kaikessa rauhassa“, enempiä epäilemättä, korkeampia kysymättä!

Mutta minun sieluni ei saanut rauhaa. En tiedä, miten minun lopulta olisi käynyt, kun ei kukaan minua „ymmärtänyt“, ellen äkkiä olisi löytänyt mahtavan ystävän. Tämä ystävä oli Leo Tolstoi semmoisena kuin hän esiintyi kirjoissaan ja kirjoituksissaan. Hän vapautti minun henkeni, hän karkotti sielustani kaiken arkuuden, kaiken pelon, kaiken epäilyksen.

Mitä hän siis oli minulle tehnyt? Ei mitään. Hän oli ihminen, joka oli paljastanut sielunsa kirjoituksissaan. Mutta hänen voimakas sielunsa oli siivillä nostanut minut pois pikkumaisuusien maailmasta.

Hänen horjumaton uskonsa ja luottamuksensa hengen voimaan pelasti minunkin uskoni. Hänen yksinkertainen ja samalla äärettömän syvä maailmankatsomuksensa antoi minulle juuri sen, minkä silloin tarvitsin.

Tahtoisin tulikirjaimilla piirtää joka ihmisen sieluun, mitä Tolstoi minulle nuoruudessani opetti. Kun nyt muutamalla sanalla kirjotan siitä musteella paperille, ei se ollenkaan tunnu voivatta vaikuttaa totuuden voimalla. Totuus on salama, joka iskee ihmisen sieluun. Mutta se iskee ainoastaan siihen sieluun, joka sitä ikävöiden on valmistunut vastaanottamaan. Ainoastaan ne ihmiset, joiden sielu on yhtenä rukouksena, ymmärtävät Tolstoin opissa piilevän hengen.

Tolstoi opetti minulle: sinä olet vapaa, älä anna yhdenkään ihmisen sitoa sieluasi. Sinä olet Jumalan poika, et katoovainen ainekasa, vaan Ikuisesta Elämästä syntynyt henkitajunta; Jumala, Ikuinen Elämä, on sinun näkymätön, henkinen, taivaallinen Isäsi, älä tunnusta muita suhteita tätä ihmistä korkeammaksi. Näkymätön Isäsi on lähettänyt sinut tähän maailmaan ja hänen tahtonsa täyttäminen on ainoa velvollisuutesi, älä anna muiden n. k. velvollisuuksien kietoa sieluasi, ennekuin olet päässyt selville siitä, mikä Isäsi tahto on. Ja mistä tiedät Isäsi tahdon? Hän puhuu omassatunnossasi, puhtaassa järjessäsi ja sydämässäsi ja suurten profeettain suun kautta, ennen kaikkea Jeesuksen Kristuksen.

Ja kun sieluni ilosta ailahtaen huudahti: „minulla siis on oikeus etsiä totuutta – Jumalaa – ennenkuin muuta teen?“ vastasi uuden ystäväni kokenut sielu: „se on enemmän kuin oikeutesi. Se on velvollisuutesi“.

En enää surrut, ettei ympäristössäni minua „ymmärretty“. Olin saanut ystävän ja opettajan, joka kaikki ymmärsi. En surrut enkä kärsinyt, kun minua nuhdeltiin ja neuvottiin. Olin löytänyt valon niin suuren, etten osannut muuta kuin sääliä ihmisiä, jotka pimeydessä vaelsivat. Ja kun minulle puhuttiin jokapäiväisestä leivästä ja nälkäkuolemasta ja siitä, että minusta tulee maailman hykiö, jos tällä tavalla jatkan, ajattelin itsekseni, etten parempaa pyytänytkään. „Mitä siitä, jos totuutta etsiessäni sorrun? Mitä siitä, jos nälkään kuolen? Enhän mitään maallista pyydäkään“. Ja kun muutin pois isäni kodista „tullakseni omillani toimeen“, olin täynnä uskoa ja uskallusta, vaikka tulevaisuuteni oli hämärä kuin syksyinen yö.

Ah, kuinka ihmisen sielu on nuoruudessa voimakas! Se katkaisee kahleensa kuin leikillä. Henkiseen voimaan kutsuu meitä jokainen ihmiskunnan suuri profeetta. Mutta kun olemme ensimmäisen nuoruuden kadottaneet, on sielumme ympäri kasvanut kuoria, kaikenlaisia kuoria, joiden läpi on vaikea murtautua.

Kuinka selvästi muistan sen syksyisen iltapäivän, jolloin ensi kerran minulle selveni, mikä elämäkirja uusi testamentti on. Olin silloin vielä isäni kodissa ja satunnaisesti alakuloisella mielellä. Avasin raamatun ja luin sieltä seuraavat sanat vuorisaarnasta:

„Älkää siis surulliset olko, sanoen: mitä me syömme, taikka mitä me juomme? eli millä me meitämme verhoitamme? Sillä kaikkia näitä pakanat etsivät: sillä teidän taivaallinen Isänne kyllä tietää teidän kaikkia näitä tarvitsevan. Vaan etsikää ensin Jumalan valtakuntaa ja hänen vanhurskauttansa, ja niin kaikki nämä teille annetaan“.

Olinhan ennen monta kertaa lukenut uuden testamentin alusta loppuun, mutta mitä siitä olin saanut, mitä siitä ymmärtänyt? Nyt minulle vasta selveni, että se oli elämän kirja, ei kokoelma „kauniita ja jumalallisia lausemia“. Jeesus puhui kuin minun omasta sydämestäni. Nuokin sanat olivat aivan kuin minun sielustani otetut. Niin tunsin, että oleman piti, semmoisen tiesin hengessäni elämän olevan. Tolstoi oli osottanut minulle, kuinka evankeliumia luetaan.

Tämmöinen on nuoruuteni muisto Leo Tolstoista. Ehkä se lukijan mielestä on laiha, minun nuoruuteni muistoista se on sisältörikkain ja elävin.

Myöhempien tutkimusteni ja kokemusteni nojalla olen hänestä ymmärryksessäni etäännytynyt. En ole „Tolstoilainen“ sanan muodollisessa merkityksessä. Useimmissa „opinkappaleissa“ ajattelen ehkä toisella tavalla kuin hän.

Mutta hengessä en ole hänestä etäännytynyt. Kuinka ihmiset, jotka vilpittömästi totuutta etsivät, etäänntyisivät toisistaan hengessä? Muodot vaihtelevat mutta henki on yksi. Se henki tekee meidät kaikki veljiksi.

Tolstoin edessä sieluni kumartuu. Hän on profeetta, hän on auttaja. Ja vaikka tässä olen puhunut itsestäni enemmän kuin hänestä, olen sillä vain tahtonut häntä kunnioittaa. Sillä voiko muuta kuin puhua omasta sielustaan niin rehellisen ja avomielisen ihmisen edessä kuin Leo Tolstoi on?

Pekka Ervast.

(Sampo, Joululehti 1908.)